

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 De comparatione certudines eius ad certitudine[m] virtutum
intellectualium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Ad hoc dicitur, qd sermo presentis articuli est de uirtutibus simpliciter, ut si sunt dispositiones perfecti ad opimum simpliciter. Deum, ut obiectum beatitudinis patre celestis, & no vt virtutes in genere, quemadmodum in precedenti libro dictum est. Et inter uirtutes simpliciter oportet distinguere, ut in littera s. quod per se fides est prior ceteris. Per accidens autem alique earum, imperfecte tamen ratione uirtutis habentes, ut aliquoties disponunt ad opimum simpliciter, procedunt ut remouentes prohibes. Et sic nihil superfluit, & theologus sermo de uirtutibus formalis inuenitur.

gibilis finis sit principium, ut supra * dictum est, necesse est uirtutes theologicas, quarum obiectum est ultimus finis, esse priores ceteris uirtutibus. Ipse autem ultimus finis oportet, quod prius sit in intellectu, quam in uoluntate: quia uoluntas non fertur in aliquid, nisi prout est in intellectu apprehensum. Vnde cum ultimus finis sit quidem in uoluntate per speciem & charitatem, in intellectu autem per fidem, necesse est qd fides sit prima inter oes uirtutes: quia naturalis cognitio non potest attingere ad Deum sicut quod est obiectum beatitudinis, prout tendit in ipsum spes & charitas: sed per accidens potest aliqua uirtus esse prior fide. Causa n. per accidens, est per accidens prior. Remouere autem prohibes pertinet ad causam per accidens, ut patet per * Philosophi in 8. Physi. & sicut hoc alique uirtutes sunt dicuntur priores fide, in quantum remouent impedimenta credendi: sicut fortitudo remouet inordinatum timorem impediens fidem: humilitas autem superbia, per quam intellectus recusat se submittere ueritati fidei, & fide potest dici de aliquibus aliis uirtutibus, quamuis non sint ueræ uirtutes, nisi supposita fide, ut patet per * Augustinum in libro contra Iulianum. Vnde patet ratio ad primum.

AD SECUNDUM dicendum, qd spes non potest in uoluntate introducere ad fidem. Non enim potest spes haberi de eterna beatitudine, nisi credatur possibile, quia impossibile non cadit sub spe, ut ex supra * dictis patet: sed ex spe aliquis introduci potest ad hoc, quod perseueret in fide, uel quod fidei firmiter adherat, & secundum hoc dicitur spes introducere ad fidem.

AD TERTIUM dicendum, quod obedientia dupliciter dicitur. Quandoque n. importat inclinationem uoluntatis ad implendum diuina mandata, & sic non est specialis uirtus, sed generaliter includitur in omni uirtute: quia omnes actus uirtutum cadunt sub preceptis legis diuinae, ut supra * dictum est. & hoc modo ad fidem requiritur obedientia. Alio modo potest accipi obedientia secundum quod importat inclinationem quantum ad implendum mandata, secundum quod habent rationem debiti: & sic obedientia est specialis uirtus, & pars iustitiae. Redditur superiori debitum, obediendo sibi. Et hoc modo obedientia sequitur fidem, per quam manifestatur ho-

mini, quod Deus sit superior, cui debeat obedire. AD QUARTUM dicendum, qd ad rationem fundamenti non solum requiritur, quod sit primum, sed etiam quod sit aliis partibus edificii conexum. Non enim esset fundamentum, nisi ei alie partes edificii cohererent. Connexio autem spiritualis edificii est per charitatem, secundum illud Col. 3. Super omnia charitatem habentes, que est uinculum perfectionis. & ideo fides sine charitate fundamentum esse non potest, nec tamen oportet quod charitas sit prior fide.

AD QUINTUM dicendum, quod actus uoluntatis preexigitur ad fidem, non tamen actus uoluntatis charitate informatus: sed talis actus presupponit fidem, quia non potest uoluntas perfecta amore in Deum tedere, nisi intellectus rectam fidem habeat circa ipsum.

ARTICULVS VIII.

Utrum fides sit certior scientia, & alijs uirtutibus intellectualibus.

AD OCTAVUM sic proceditur, Videtur qd fides non sit certior scientia, & alijs uirtutibus intellectualibus. Dubitatio. n. opponitur certitudini: unde vñ illud esse certius, quod minus potest habere de dubitatione, sicut est albus, quod est nigro impermixto, sed intellectus, & scientia, & etiam sapientia non habent dubitationem circa ea, quorum sunt. Credens autem interdum potest pati morum dubitationis, & dubitare de his que sunt fidei: ergo fides non est certior uirtutibus intellectualibus.

¶ 2. Præ. Visio est certior auditu: sed fides est ex auditu, ut dicitur ad Ro. 10. in intellectu autem, & scientia, & sapientia includitur quedam intellectualis uisio. ergo certior est scientia, uel intellectus, quam fides.

¶ 3. Præ. Quanto aliquid est perfectius in his, que ad intellectum pertinent, tanto est certius: sed intellectus est perfectior fide, quia per fidem ad intellectum peruenitur, sicut illud Isai. 7. Nisi credideritis, non intelligetis, secundum aliam litteram. Et * Augustinus dicit etiam de scientia 14. de Trinitate. quod per scientiam roboratur fides: ergo uidef quod certior sit scientia, uel intellectus, quam fides.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit ad Thessal. 2. Cum accepissetis a nobis uerbum auditus, sicut per fidem: accepistis id non ut uerbum hominum, sed sicut uere est, uerbum Dei: sed nihil certius uerbo Dei: ergo scientia non est certior fide, nec aliquid aliud.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra * dictum est, uirtutum intellectualium duæ sunt circa contingentia. s. prudentia, & ars quibus præfertur fides in certitudine, ratione

Super questio. quarta articulum octauum.

IN articulo 8. dubium occurrit ex Durando, in tertio sententiarum, distinctione vigesima tertia, questione quarta, arguente directe contra distinctionem in littera factam de certitudine secundum se, & quod ad nos applicatam ad propositum, quod fides est certior secundum se, intellectu, sapientia, & scientia: Hæc autem sunt certiora quod ad nos. Contra, inquit, primo: quia distinctio ista habet locum in obiectis, ut patet secundo Metaphysicæ: non autem in habitibus, & actibus. ergo. Assumptum probatur quod ad secundam partem: quia habitus est dispositio habentis, & actus est perfectio eius in ordine ad obiectum. non est ergo certior habitus, aut actus, nisi per quem obiectum fit certius habentis, quamuis possit dici nobilior ex solo obiecto. Probatur hæc sequela, quia certitudo actus, uel habitus penes modum, quem ponit, circa habentem attenditur, non penes obiectum, ut patet ex proemio de anima, ubi certitudo distinguitur contra nobilitatem obiecti: alioquin coinciderent, & omnis scientia nobilior esset certior.

¶ Præ. Certius est quod est dubio impermixtum: sed scientia

3. dif. 29. q. 2. art. 2. q. 1. Et 3. contra ca. 154. Et uerbi q. 10. ar. 12. ad 15. Et lo. 4. lect. 1. h. 10.

Li. 14. de trinitate ca. 8. medio.

12. q. 77. ar. 4. ad 1. 3.

tia uerè &c. est dubio impermissior . ergo .

q. 97. art. 8. ad 7.

lib. 6. Eth. c. 5. 6. & 7. tom. 5.

¶ Præterea. Scientia beatorum certior est fide nostra . sed non ex parte obiecti : quia idem est ergo ex parte modi . quo intellectus attingit Deum . ergo certius est scire Deum . quam credere Deum . quod est contra literam .

¶ Ad hæc dicitur . quod iste bonus homo noluit intelligere rationes terminorum in litera positas . & propterea errans in fundamento . ruit ex toto . Certitudinem namque secundum se non diffiniuntur author penes obiectum . sed penes causam . Et bene dixit : quia commune est omni certiori secundum se ex sua causa esse certius . Separata namque a sua materia ex sua causa formali . uel quasi causa formali certissima dicuntur secundum se . Habitus autem . & actus certitudinem habent ex suis causis . Et in litera patet . non ex certitudine obiecti . uia fides certior secundum se dicitur . sed ex certitudine modij . quod causat fidem . & actus eius . Vnde ad primum argumentum dicitur . quod hæc distinctio non solum in obiectis . sed in habitibus . & actibus locum habet . Et ad probationem in contrarium dicitur . quod certitudo habitus . & actus attenditur quoad obiectum . ut patet in litera ex hoc . quod ars . & prudentia quæ sunt circa possibile aliter se habere . sunt minus certe scientia & intellectu habitibus . circa necessaria : quandoque autem attenditur penes causam : & non oportet . quod attendatur semper penes modum cognitionis . quem de facto habet cognoscens . penes modum siquidem istum attenditur certitudo quod ad nos . Vnde fides infusa ex merito proprii modij . scilicet ueritatis diuine . na-

suæ materia . quia est de æternis . quæ non contingit aliter se habere . Tres autem reliquæ intellectuales uirtutes . scilicet sapientia . scientia . & intellectus sunt de necessariis . ut supra dictum est . Sed sciendum est . quod sapientia . & scientia . & intellectus . dupliciter dicuntur . Vno modo . secundum quod ponuntur uirtutes intellectuales a philosopho in 6. Eth. Alio modo secundum quod ponuntur dona Spiritus sancti . Primo modo . dicitur esse . quod certitudo potest considerari dupliciter . Vno modo ex causa certitudinis . & sic dicitur esse certius . quod habet certiore causam . & hoc modo fides est certior tribus prædictis . quia fides innititur ueritati diuinæ . tria autem prædicta innituntur rationi humanæ . Alio modo potest considerari certitudo ex parte subiecti . & sic dicitur esse certius . quod plenius consequitur intellectus hominis . Et per hunc modum . quia ea . quæ sunt fidei . sunt supra intellectum hominis . non autem ea . quæ sub sunt tribus prædictis . ideo ex hac parte fides est minus certa . Sed quia unum quodque iudicatur simpliciter quidem secundum causam suam . secundum autem dispositionem . quæ ex parte subiecti est . iudicatur secundum quid . inde est . quod fides est simpliciter certior . sed alia sunt certiora secundum quid . scilicet quod ad nos . Similiter autem . si accipiantur tria prædicta . secundum quod sunt dona præsentis uitæ . cooperantur ad fidem sicut ad principium . quod præsupponit . unde etiam secundum hoc fides est certior .

AD PRIMVM ergo dicendum . quod illa dubitatio non est ex parte causæ fidei : sed quod ad nos . in quantum non plene assequimur per intellectum ea . quæ sunt fidei .

AD SECUNDVM dicendum . quod cæteris paribus . uisus est certior auditus . sed si ille a quo audit . multum excedit uisum uidentis . sic certior est auditus . quam uisus . Sicut aliquis paruæ scientiæ magis certificatur de eo . quod audit ab aliquo scientifico . quam de eo . quod sibi secundum suam rationem uidetur . Et multo magis homo certior est de eo . quod audita Deo . qui falli non potest . quam de eo . quod uidet propria ratione . quæ falli potest .

AD TERTIVM dicendum . quod perfectio intellectus . & scientiæ excedit cognitionem fidei quantum ad maiorem manifestationem . non tamen quantum ad certiore in hæsiōnem . quia tota certitudo intelle-

Etus . uel scientiæ . secundum quod sunt dona . procedit a certitudine fidei . sicut certitudo cognitionis conclusionum procedit ex certitudine principiorum . secundum autem quod scientia . & sapientia . & intellectus . sunt uirtutes intellectuales . innituntur naturali luminari rationis . quod deficit a certitudine . & a uerbo Dei . cui innititur fides .

QVAESTIO V.

De habentibus fidem . in quatuor articulis diuisa .

DEINDE considerandum est de habentibus fidem . Et circa hoc queruntur quatuor .

¶ Primo . Vtrum angelus . aut homo in prima sui conditione habuerit fidem .

¶ Secundo . Vtrum dæmones habeant fidem .

¶ Tertio . Vtrum hæretici errantes in uno articulo fidei . habeant fidem de aliiis articulis .

¶ Quarto . Vtrum fidei habitum unus alio habeat maiorem fidem .

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angelus . aut homo in prima sui conditione habuerit fidem .

AD PRIMVM sic proceditur . Vbi . quod angelus . aut homo in sua prima conditione fidem non habuerit . Dicit enim Hugo de sancto Victore . in suis sententiis . quod quia homo oculis contemplationis non habet apertum . Deum . & quæ in Deo sunt . uidere non ualet : sed angelus in statu suæ primæ conditionis ante confirmationem . uel lapsum habebat oculum cōtemplationis apertum . Videbat enim res in uerbo . ut Augustinus dicit in secundo super Gen. ad literam . Et similiter primus homo in statu innocentie uidetur habuisse oculum contemplationis apertum . Dicit enim Hugo de sancto Victore in suis sententiis . quod nouit homo in primo statu Creatorem suum non ea cognitione . qua foris auditu solo percipitur . sed ea . quæ intus per inspirationem ministratur : non ea qua Deus modo a credentibus absens fide quaeritur . sed ea . qua per presentiam cōtemplationis manifestus cernebatur : ergo homo . uel angelus in statu primæ conditionis fidem non habuit .

¶ 2. Præterea . Cognitio fidei est æternis . & securis . secundum illud primæ ad Cor.